

Cudzie jazyky v japonských dejinách – čínština, sanskrt

Čínske prepisy, čítania čínskych reálií cez sinojaponskú výslovnosť – len pokiaľ ide o Japonsko, inak treba udať pôvodnú čínsku výslovnosť v jej spisovnom pekingskom tvare spisovná pekingská čínština (pchutchungchua) - chybne označovaná aj anglicizmom „mandarínčina“ z angl. *mandarine (Chinese)* = čínština dvorných úředníků)
prepisy čínštiny: *česk(oslovensk)y*, medzinár. *pchinjin*, starší medzinár. *Wade-Giles*.

<http://madcat.library.wisc.edu/help/wadetopinyin.pdf>

-(ne)delenie slov na slabičné morfémy: Pej-ťing....Beijing....Pei-ching

-základné rozdiely:

kontrast neprídychová - prídychová:

p - pch.....b - p.....p - p'
tvrdé: č(a) – čch(a).....zh – ch.....ch - ch'
mäkké: ť(ü) – čch(ü).....j(u) – q(u)...ch(ü) - ch'(ü)

kontrast mäkké š – tvrdé š :

s(ü) – š(u)....x(u) – sh(u)....hs(ü) – sh(u)

mäkké čch – tvrdé čch:

čch(ü) – čch(u)....q(u) – ch(u)....ch'(ü) – ch(u)

rozdiel záverová samohláska ə - slabičná spoluhláska:

že - ž'....re – ri.....je – jih
če - č'....zhe – zhi.....che – chih
še - š'....she – shi.....she – shih

Názvy čínskych dynastií

chronologicky:

Šang, Čou, Čin, Chan

(zlom letopočtov)

pozdny Chan, Tchang, Sung, Jüan, Ming, Čching.

Ide o obdobia, v ktorých vládol vždy jeden rod. Tieto obdobia sa však nenazývali podľa priezviska týchto vládcov (napr. tchangskí cisári boli z rodu Li), ale sú to symbolické názvy. Preto stačí hovoriť „dynastia Tchang, obdobie Tchang, štát Čou, ríša Tchang/Tchangská ríša“, netreba „obdobie dynastie Tchhang“.

Názvy dynastií sa v západnej sinológii používajú aj v plurále (Tchangové), čo je však skôr odborný slang a nie je presný. Názvy dynastií totiž označujú *celé dynastické obdobie*, a neoznačujú ľudí či príslušníkov cisárskeho rodu.

Sanskrt (a páli):

pozri aj: <http://ivanrumanek.blog.sme.sk/c/387833/sanskrt-a-pali.html>

Sanskrt – klasický jazyk indickej literatúry.

Základy sanskrtu: slová v 1. páde majú koncovky nominatívu, ale pri zloženinách tieto odpadajú a ostáva **kmeňová slovníková podoba** (ako keby sme mali gr. *Aristotelés-*, lat. *Iūliu-*, *Cicerōn-*.)

Tieto kmeňové podoby sa využívajú v hojných sanskrtských **zloženinách**: sanskrt oplýva zloženinami, ktoré v našich jazykoch nie sú tak hojne využívané: napr. máme zloženinu

bohorovný (namiesto „bohu rovný“), ale v sanskrte by možné z toho tvoriť ďalšie zloženiny typu

boho-rovno-postoj (namiesto „bohorovný postoj“) a ďalej aj *boho-rovno-postoj-a* v zmysle „žena s bohorovným postojom“).

Tak máme sanskrtské slovo *dharmā-h* = zákon
-*h* je pádová prípona Nominatívu (iné pády: *dharmāja* = Datív, *dharmam* = Akuzatív)
kmeň je teda *dharmā-*: hovoríme, že je to „a-kmeň“

zloženiny:

saddharmah (zo *sat-* + *dharmā-h*) = „Pravý Zákon“

saddharma-puNDarīka-m = lotos (*puNDarīka-m*) Pravého Zákona

saddharmapuNDarīka-sūtra-m = Sūtra(m) o Lotose Pravého Zákona

Sanskrtské zloženiny sa spravidla píšú ako jedno slovo (pretože v nich fungujú zložené fonetické napájacie zmeny **sandhi**, napr. **sad-dharma** zo *sat* + *dharmā-*)

Niektoré a-kmene sú **maskulína** (Nom. *-h*), niektoré **neutrá** (Nom. *-m* – zhodné s lat. neutrovým *-um*):
ten *dharmah*, ten *Buddhah*, ten *védah* (= múdrosť, vedomosť: v názvoch diel ako *Rg-védah*) -
to *sútram*, to *nirvānam*

á-kmene aj í-kmene – feminína:

tá *džaná* = žena, tá *patní* = pani

rodová trojica:

navah – *navá* – *navam* = nový – nová – nové, lat. *novus* – *nova* – *novum*

spoluhláskové kmene:

dítě – *dítě-t-i*,

břímě – *břeme-n-i*,

stsl. *mati* – *mate-r-i*,

lat. *Cicerō* - *Cicerōnī*)

napr. n-kmene: *karma* – *karmanah*, *átmá* - *átmanah*

Nom. (to) *karma* (= to, čo som si navykonával) – Dat. (v tom) *karmanī*

(ten) *átmá* (= svoje „sa“, ja sám, ego, duch...) – D. (v tom) *átmani*

(podobne české *břímě* – *břemeni*, lat. *Cicerō* - *Cicerōnī*)

takže kmeň slov (to) *karma*, (ten) *átmá* je *karman-*, *átman-*, len v Nom. toto kmeňové *-n-* odpadá.

Páli (NB nie dlhé *í* páli)

Staroveké nárečie, v ktorom sa Buddhove reči zachovali na Šrí Lanke v južnom buddhistickom smere). Od sanskrtu sa líši hlavne fonetickou podobou slov:

Buddha-h – *Buddhó*

Dharma-h – *Dhammó*

sūtra-m – *sutta-m*

nirvāna-m – *nibbāna-m*

karma / *karmani* – *kamma* / *kammani*

átmá / *átmani* – *attá* / *attani*